

Simulatsioonimäng “Trollide rünnak”: juhend õpetajatele

Mängu eesmärk

Anda noortele kiire ülevaade, kuidas kasutatakse internetis erinevaid mõjutustehnikaid inimeste arvamuse kujundamiseks. Mängu läbi teinud noored tunnevad paremini ära kõige levinumad manipulatsiooni tehnikad (trollikontod, libauudised jne) ning saavad aru, millist kahju sellised rünnakud ühiskonnale põhjustada võivad.

Õpiväljundid:

- ☐ Osaleja teab milliseid manipulatsioonitehnikaid kõige sagedamini inforünnakutes kasutatakse;
- ☐ Osaleja oskab meediat tarbides tähele panna eri osapoolte argumente ja milliseid narratiive soovitakse edasi anda;
- ☐ Osaleja tunneb ära erinevaid manipulatsiooni taktikaid ja läbi selle suureneb osaleja vastupidavus selliste rünnakute osas.

Lisaks aitab see materjal arendada õpilaste **koostööoskust, loovat mõtlemist, esitlusoskust ja kriitilist mõtlemist.**

Materjal on esmajoones mõeldud kasutamiseks **gümnaasiumis meediapädevuste õpetamiseks**, kuid seda võib kohendada ja kasutada erinevate sihtrühmadega.

Simulatsioonimäng "Trollide rünnak" aitab panna õpilasi **aktiivselt kaasa mõtlema ja arutlema ning praktiline ülesanne aitab õpitud teadmisi paremini kinnistada.**

Kuna erinevates gümnaasiumites on tunni pikkus erinev, siis siin dokumendis on simulatsiooni ajakava kirja pandud 45 minutilise tunni puhul (sellisel juhul on õppematerjal mõeldud kolme tunni jaoks) või siis 70 minutilise tunni puhul (sellisel juhul katab materjal kahe õppetunni sisu).

Tegevus	45 min tund	70 min tund
Sissejuhatav video (15 min) 📺	1. tund	1. tund Vaja arvuteid 🖥️
Tiimide loomine (2 min)		
Artiklite analüüs (15 min)		
Osapoolte valik (3 min)		
Ülesannet tutvustav video (5 min) 📺		
Materjalide loomine (30 min) 👤👤	2. tund Vaja arvuteid 🖥️	2. tund Vaja arvuteid 🖥️
Esitluste ettevalmistamine (15 min) 👤👤		
Tiimide esitlused (20-25 min)	3. tund	
Parima töö valik (5 min)		
Refleksioon (15 min)		
Kokkuvõttev video (5 min) 📺		

 - selle tegevuse juurde on loodud ka video, mida võib soovi korral tunnis kasutada.

Kui on võimalus üks tund rohkem nendele teemadele pühendada, siis materjalis on toodud ideed , mida saab lisaks teha, et veel paremini teemat mõista ja teadmisi kinnistada. Aga kui plaanid ikkagi jääda ajaraami 3 x 45 min / 2 x 70 min, siis ära neid tegevusi plaani võta.

Õpilastel on vaja materjali loomiseks arvuteid. Kui teed 3 x 45 min formaadis asja, siis piisab, kui 2. tunnis on õpilastel arvutid. Kui teed 2 x 70 min formaadis, siis on õpilastel vaja arvuteid nii esimese tunni lõpus kui teise tunni alguses.

Tegevused

Sissejuhatav video (15 minutit)

Vaadake koos õpilastega ära sissejuhatav video
<https://youtu.be/HnRJWPzqcto>.

💡 Kui soovid video näitamise asemel ise teemast rääkida, koos enda näidetega, siis videos kasutatud slaidid leiab [siit](#). Neid võib täiendada ja muuta vastavalt vajadusele, kuid palun muudetud versiooni mitte edasi jagada.

💡 Video võid vahepeal pausile panna ja arutada õpilastega, milliseid näiteid nad ise tähele on pannud erinevate taktikate juures ning milliste vaeuudistega noored ise kokku puutuvad.

Tiimide loomine (2 min)

Ettevalmistus:

- ☐ Otsusta, kuidas soovid õpilasi rühmadeks jaotada (ise valivad / loosiga / muu)

Moodusta 7-8 inimesest koosnevad rühmad.

Artiklite analüüs (15 minutit)

Ettevalmistus:

- ☐ Leia **kaks artiklit**, mis käsitlevad mõnda hetkel ühiskonnas aktuaalset teemat erinevatest vaatenurkadest. Kuna aega on vähe selle ülesande juures, siis soovitaks valida mõne teema, mis on hetkel ühiskonda polariseeriv (nt minevikus on sellised teemad olnud abieluvõrdsus, automaks, Nursipalu jne).

Võid kasutada ka ettevalmistatud artikleid järgmistel teemadel:

- [Suhkrumaks](#)
- [Rohepööre](#)
- [Kanepi legaliseerimine](#)

NB! Kui otsustad ise teema valida, siis soovitan samamoodi teha nõ ühe A4 pikkuse kokkuvõtte mõlemast artiklist, sest kahjuks aeg piiratud ja liiga pikka artiklit kasutades tekib probleem ajas püsimisega.

- ☐ Otsusta, kuidas õpilastele artiklid jagad (prindid välja / jagad PDF faile / link veebilehele). Oluline on, et nad saaksid mõlema artikliga kiirelt ja mugavalt tutvuda.

Seni kuni õpilased tutvuvad artikli sisuga, joonista tahvlile selline tabel ja palu rühmades teha kiire arutelu nendel teemadel.

Teema: _____

	Osapool 1:	Osapool 2:
Keda esindab?		
Mis on isiklik seos teemaga?		
Mis on soovitud eesmärk?		
Mis on põhiarvumendid?		
Keda see narratiiv kõnetada võiks?		

Nüüd arutage ühiselt järgmiste teemade üle:

- Kes on erinevad osapooled selles konfliktis?
- Mis on nende eesmärk/huvi teemaga seoses?
- Mis on nende peamised argumendid?

 Kui on aega, siis võib lasta osalejatel otsida sotsiaalmeediast näiteid, kuidas on seal diskussioon, nende artiklite põhjal, edasi läinud. Samuti võib arutada, millist tüüpi auditoorium võiks olla rohkem vastuvõtlik ühe või teise narratiivi osas.

Osapoole valik (3 min)

Ettevalmistus:

- ☐ Valmista ette loosisedelid, kus on peal konflikti osapooled (eesmärk on see, et pooled rühmad teeksid ühe osapoole narratiivi toetava materjali ja teine pool teise osapoole narratiivi toetava materjali). Näiteks "suhkrumaksu poolt" vs "suhkrumaksu vastu" või "rohepöörde poolt" vs "rohepöörde vastu"

Loosi igale rühmale osapool, keda nad peavad trollidena toetama. Kui õpilased kurdavad, et peavad esindama vaatenurka, millega ei nõustu siis selgita, et

vastaspoolel argumenteerimine tegelikult õpetab kõige paremini edaspidi ka enda vaatenurga tutvustamist ;)

Ülesannet tutvustav video (5 min)

Nüüd vaadake koos õpilastega ülesannet tutvustavat videot <https://youtu.be/beAbWWY661o>.

Kui soovite video asemel ülesannet ise selgitada, siis slaidid leiate [siit](#).

Kui tegu on 45 minuti pikkuse tunniga, siis juhul kui on veel aega, võivad rühmad hakata edasi tegutsema. Kui ülesanne jääb järgmisse tundi, siis laadige [õpilaste juhend](#) e-kooli ja andke neile ülesandeks veidi mõelda ja teemat uurida, et järgmist tundi saaks kohe aktiivselt materjalide loomisega alustada.

Sisu loomine (30 min)

Ettevalmistus:

- ☐ Selle ülesande täitmiseks on vaja arvuteid. Saab hakkama ka tahvlitega, kuid parem oleks ikkagi sülearvutid või lauaarvutid. Piisab, kui on kahe õpilase peale üks arvuti (tiimi kohta vähemalt 3 arvutit).
- ☐ Vaata üle [õpilaste juhend](#) ning proovi korra ka ise **Canva.com** lehelt neid kujunduspõhjasid kopeerida ja muuta (lingid õpilaste juhendis). Kui tekib selle teemaga seoses küsimusi, siis palun suhtle kooli haridustehnoloogiga.
- ☐ Lae [õpilaste juhend](#) üles e-kooli või õpihalduskeskkonda.
- ☐ Katseta [ChatGPT](#) lehel ise vaeuudise loomist, et oskaksid noori vajadusel juhendada.

Õpilased peavad looma ühe **profili** (nö vaeuudiseid levitav isik), ühe **vaeuudise** (ChatGPT abiga) ja ühe **teemalõime rohujuurepesu taktika illustreerimiseks**. Kõik vajalikud lingid ja juhised on õpilaste juhendis. Eesmärk on läbi mõelda,

- milline libakonto sobiks selle teema ja vaatenurga kõneisikuks,
- millised võiks olla tekstid, mis soovitud narratiivi levitada aitavad ning
- milline võiks olla nö kunstlikult loodud teemalõim.

Näidisenä olen õpilaste jaoks teinud juhtumi, kus Grinch püüab Jõuluvana diskrediteerida. Tasub tähele panna, et Grinchi profiil on loodud selliselt, et ta kõnetaks inimesi. Ta on ennast tituleerinud eksperdiks ning rõhub palju nõ traditsioonidele. Samuti püüab ta postitustega kaasa haarata erinevaid sihtrühmi (nt loomakaitsjad).

Lingid Canva.com kujunduspõhjadele:

- Profiidid: [Jõuluvana](#) [Grinch](#)
- [Valeuudis](#)
- [Kommentaari lõim](#)

Jõuluvana

@TegelikJõuluvana

35,2 M jälgijat [Jälgi](#)

 Põhjapoolus

 Tegevjuht OÜ Santa töökoda, filantroop, kingituste jagaja

👶 Levitan rõõmu ja toimetan kingitusi 📦 üle kogu maailma 🌍 igal jõuluõhtul 🎄. Asjatundja põhjapõtrade 🦌 juhtimises ja mänguasjade 🧸 tootmises. Armastan piima 🥛 ja küpsiseid! 🍪

Vaatasin just üle heade laste nimekirja 2023 aastaks. Tulevad mõned huvitavad muudatused sellel aastal! 🤔👍👎 3,7 M

Lähen Rudolphi GPS süsteemi uuendama. Ei saa endale eksimist lubada! 👍👎👍 11,2 M

Naudin koduseid küpsiseid proua Clausilt. Nagu alati, imemaitvad 👍👎👍 5,1 M

Varjatud Tõde

Info mida sulle vanapagan ei suula.

Suur andmeleke Lapimaal! Päkapihud on salaja kogunud laste andmeid üle maailma

Helsingi, Soome - Skandaalne uudis on šokeerinud globaalset kogukonda: Lapimaa legendaarne jõuluvana ja tema päkapikud on arreteeritud pärast paljastavat raportit, mis näitab, kuidas nad on aastaid kogunud laste isiklike andmeid üle kogu maailma. Andmeleke tõttu on tuhanded pered hakanud muretseda oma laste privaatsuse pärast.

Jõuluvana ülekuulamisest
"Soome julgeolekujõud viisid täna hommikul läbi erioperatsiooni jõuluvana töökodas," teatas julgeolekujõudude esindaja. "Oleme jõuluvana ülekuulamisele toimetanud ning tema töötajad on ajutiselt peatanud kõik tegevused."

Ekspertide hinnang
Antud olukorras ei saa alahinnata päkapikkude tegevuse mõju laste ja perede turvalisusele. "See pole pelgalt eetilise küsimus, vaid ka julgeolekuoht," kommenteeris digitaalse privaatsuse ekspert Mari Kask. "Andmeid saab kasutada manipuleerimise, väljapressimise või isegi identiteedivarguse eesmärkidel."

Jõuluvana kaitsja sõnul "kõik on valesti mõistetud"
Jõuluvana advokaat väidab, et kogu lugu on valesti mõistetud. "Jõuluvana on aastakümneid töötanud selle nimel, et viia lastele rõõmu. Tema eesmärk pole kunagi olnud kedagi kahjustada," kinnitas advokaat. "Andmeid on kogutud ainult selleks, et teada, milliseid kingitusi lapsed soovivad. Kõik on tehtud läbipaistvalt ja hea tahte alusel."

Mis edasi?
Jõuluvana ja tema päkapikud on praegu ülekuulamisel ja ootavad ametlikku süüdistust. Samal ajal mõtlevad pered üle maailma, kuidas selgitada lastele, miks jõuluvana ei pruugi sel aastal külla tulla. Uurimine on käimas ja see lugu areneb edasi. Kõik silmad on suunatud Lapimaale, kui avalikkus ootab vastuseid šokeerivatele küsimustele, mis on tõstatatud selle häiriva andmeleke valguses.

Grinch

@RealChristmas

150K jälgijat [Jälgi](#)

 Mount Crumpit, Whowille

 Jõulude tõeline ekspert

Tahan tagasi traditsioonilisi jõule, mis tooks meile armastust, ühtsust ja rahu. Lõpetame ära selle kommertsipüha ja saadame jõuluvana pensionile!

 OLULINE 🚩 Kas sa tõesti arvasid, et Jõuluvana on hea mees? Tegelikult ta kogub andmeid SINU ja su LASTE kohta! #JõuluvanaPaljastatud #PiilubAknaTaga 🤔👍👎 128,7 K

Jõulud ei tähenda kingitusi. 📦 Tõeline jõulurõõm peitub südames ja hinge soojuses. ✨ #hoiameükstest #hoiapiplaneeti 👍👎👍 72,4 K

Masendav vaadata, kuidas Jõuluvana tegeleb loomapiinamisega. Põhjapõdrad ei ole mõeldud lendamiseks, vaid vabalt tundras jooksimiseks! #hoialoomi #põdradvabaks 👍👎👍 5,1 M

Grinch

@RealChristmas

 OLULINE 🚩 Kas sa tõesti arvasid, et Jõuluvana on hea mees? Tegelikult ta kogub andmeid SINU ja su LASTE kohta! #JõuluvanaPaljastatud #PiilubAknaTaga

Suur andmeleke Lapimaal! Päkapihud on salaja kogunud laste andmeid üle maailma

Ebenezer Scrooge

@RealScrooge

👋 Hea töö, @ChristmasKiller! Mul on alati olnud tunne, et see "headus ja armastus" on vaid kattevari.

Hans Gruber

@HansGruberDieHard

Vaata, mis juhtub, kui inimesed hakkavad lõpuks olulisi küsimusi esitama. #SuurVendJälgib

Vanapagan

@Põrgupõhjalsand

Siin Eestis oleme alati teadnud, et need "head" onud pole usaldusväärsed. Hea, et keegi lõpuks tõe välja toob!

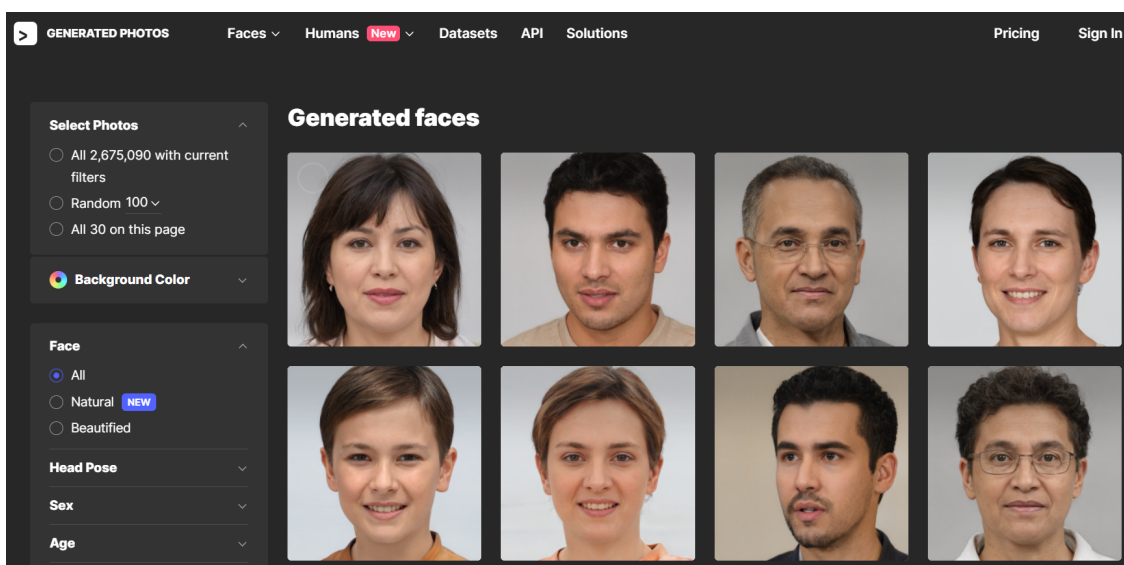
Siin on [üks näide süvavõltsingu videost](#) (Jõuluvana eitab andmeleket), kui noored soovivad, siis võivad ka ise proovida. Kasutasin selle video tegemiseks <https://www.d-id.com/> (esimene lühivideo tasuta), kuid neid rakendusi on internetis palju.

Jõuluvana

×

Profiilipiltide loomiseks saavad noored vajadusel kasutada ka <https://generated.photos/> lehte, kus on tehisintellekti abil loodud näod. Samuti kui noored oskavad [Midjourneyt](#) kasutada, siis seal on võimalik tasuta kontoga mõned pildid genereerida.

Valeuudise loomisel võiksid noored kasutada ChatGPT abi, et paremini mõista, kuidas see tehnoloogia töötab (ja kui lihtne on välismaistel pahalastel eestikeelset teksti luua).

Kui sa ei tunne ennast tehisintellekti ja ChatGPT teemadel veel väga kindlalt, siis võid vaadata neid allikaid:

- [5 ülesannet õpetajatele, mis aitavad ChatGPT-ga paremini tutvavaks saada](#)
- [Naiskodukaitse Digiliikur: ChatGPT](#) (Koolitaja: Indrek Seppo)
- [Üks blogipostitus teemal "Kuidas juturobot õppimist ja õpetamist muudab?"](#)
- Ja siis üldisemalt erinevate tehisintellektide teemal on HARNO kanalis kaks toredat videot "AI-AI! Mis sa teed?" [I osa](#) [II osa](#)

💡 Eriti tublid tiimid võiksid proovida ka ise **süvavõltsingu** videot luua, kuid kuna aega on väga vähe, siis see osa pole kohustuslik (pigem siis boonus).

Esitluste ettevalmistus (15 min)

Ettevalmistus:

- ☐ Loo koht e-kooli/Moodlesse või mujale, kuhu õpilased saavad oma esitlused üles laadida.

Iga tiim peab ette valmistama esitluse, mille käigus tutvustatakse loodud materjale ja vastatakse järgmistele küsimustele:

- ★ Miks just selline profiil võib tunduda selles teemas nõ arvamusliider?
- ★ Kuidas see vaeuudis aitab võimendada soovitud narratiivi?
- ★ Mille peale teemalõime loodes mõeldi?

Esitluse formaadi osas leppige kokku, kas kõik kasutavad ühte rakendust (näiteks Google'i esitlus) või iga tiim valib ise, kuidas soovib esitluse kokku panna. Samuti tuleks anda juhised, kuhu esitlused üles laadida, selleks, et õpetaja saaks neid mugavalt käivitada.

Aja kokkuhoiuks võivad õpilased kasutada seda [slaidipõhja](#) (peavad endale koopia tegema). See link on olemas ka õpilaste juhendis.

Tiimide esitlused (20-25 min)

Ettevalmistus:

- ☐ Prindi õpilastele välja [hindamismaatriksid](#), et nad saaksid teiste töid hinnata.

Igal tiimil on 3 minutit esitluse jaoks. Teised hindavad esitlusi ette antud hindamismaatriksi alusel.

	3p	2p	1p	0p
Libaprofiil	Libaprofiil on usutav ja loodud isik sobib teema eestkõnelejaks.	Libaprofiil tekitab mõnevõrra küsimusi, kuid üldjoontes on usutav.	Libaprofiil ei ole usutav VÕI isik ei sobi teema eestkõnelejaks.	Libaprofiil ei ole usutav JA isik ei sobi teema eestkõnelejaks.
Valeuudis	Kasutatud on reaalseid inimesi/kohti. Uudis on kaasahaarav, usutav ja informatiivne.	Uudises on kasutatud reaalseid inimesi, kuid sisu võiks olla põhjalikum.	Uudis ei ole usutav ning väga lihtne on seda uudist kontrollida ja valet ära tõestada.	Uudis on lühike ja sisutu ning ei räägi mingit lugu.
Vestluslõim	Vestluslõim on provokatiivne ja tekitab hulgaliselt emotsioone. Kutsub kommenteerima.	Vestluslõim on huvitav, kuid võiks olla veidi selgema struktuuriga.	Vestluslõim on keskpärane, ei haara täielikult tähelepanu. Ei tekitu emotsioone.	Vestluslõim on igav, ei tekitu emotsioone. Puudub intriig ja provokatsioon.
Deepfake video kui lisavõimalus eriti tublidele.	Video näeb välja reaalne. Põhjaliku süvenemiseta ei saaks arugi, et tegemist on deepfake'iga.	Video näeb üldjoontes reaalne välja, kuid tähelepanelikult vaadates on märgata vigu.	Videot vaadates saab kiiresti aru, et tegemist on deepfake-iga. Nt on jutt kahtlane, piirjooned ületavad üksteist jne.	Videost on koheselt aru saada, et tegemist ei ole päriselt tehtud videoga. Jutt ning video ei jookse kokku, hääl on vale jne.
Esitlus	Esitlus on veenev. Materjalid moodustavad terviku.	Esitlus on sujuv. Tükid pole väga hästi omavahel seotud.	Esitlus on rahuldav. Tükid pole seotud, kuid aitavad siiski kaasa soovitud narratiivile..	Esitlus on puudulik. Loodud materjal ei aita kaasa soovitud narratiivi levitamisele.

Parima töö valimine (5 min)

Ettevalmistus:

- ☐ Mõtle välja, kuidas soovid õpilastel parimat tööd valida lasta. Mõned ideed, mida saab kasutada:
- [Mentimeter.com](#)
 - Google'i vormid
 - Paberile hääletus (sellisel juhul on mõistlik diplom anda välja tunni lõpus ja viimase video ajal on aega hääli kokku lugeda)
 - Ülestõstetud kätega oma eelistuse näitamine
 - Mingi muu põnev viis, mis liiga palju aega ei võta
- ☐ Trüki välja [diplomid](#) parima tiimi tunnustamiseks (nimed saad klassis peale kirjutada)

Selgitage välja, millise grupi töö oli kõige parema teostusega ning tunnusta parimat tiimi diplomitega.

Refleksioon (15 minutit)

Tehke ühine arutelu klassiga ja püüdke vastata järgmistele küsimustele:

- ❖ Mis simulatsiooni käigus kõige rohkem üllatas / mõtlema pani?
- ❖ Kui keeruline on tegelikult nende taktikate kasutamine?
- ❖ Miks on selliste taktikate kasutamine ohtlik ühiskonna/indiviidi jaoks?
- ❖ Kuidas peaks käituma, kui näed vaeuudist/trollikontot jne?
- ❖ Kuidas saab iga inimene takistada trollikontode levikut?

Kokkuvõttev video (5 min)

Nüüd vaadake koos õpilastega kokkuvõtvat videot
<https://youtu.be/Wsceldw7KxM>.

Kui soovite video asemel ise kokkuvõtte teha, siis videos kasutatud slaidid leiad [siit](#).

NB! Refleksioon ja kokkuvõttev video on **kohustuslikud osad** selle õppematerjali juures, et saaks eetilise ja moraalse dimensiooni läbi arutada ja selgitada, et kuigi tegu võis olla lõbusa tunniga, siis reaalses elus selliste taktikate kasutamine ei ole aktsepteeritav.

Ülesande eesmärk on õpetada ära tundma erinevaid manipulatsioonitehnikaid, et ennast ja lähedasi paremini kaitsta inforuumis.